

Declarație comună

Specialiști în domeniul patrimoniului cultural și natural s-au întrunit la Bruxelles în ziua de 30 Noiembrie 2010, la inițiativa organizației Pro Patrimonio¹, sub patronajul europarlamentarului român Daciana Sârbu. Scopul întâlnirii a fost rediscutarea sitului istoric minier Roșia Montană (anticul Alburnus Maior), parte unică și inestimabilă a patrimoniului universal, aflat în pericol de iminentă dispariție dacă proiectul de exploatare minieră propus de compania Roșia Montană Gold Corporation (RMGC) va primi aviz favorabil din partea Statului Român.

Această conferință se înscrie în linia îndelungatei campanii declanșate în urmă cu mai mulți ani de Pro Patrimonio, ICOMOS² și Academia Română³, prin care organizațiile își exprimă îngrijorarea față de proiectul menționat și cer autorităților române, reprezentate în acest caz Ministerul Culturii și Patrimoniului Național, să protejeze patrimoniul inestimabil al Roșiei Montane și să nu dea curs proiectului minier.

Studiile prezentate de arheologul Horia Ciugudean și arhitecții Virgil Apostol și Ștefan Bâlici au pus în lumină valoarea excepțională a sitului, prin prezentarea celor mai importante componente ale patrimoniului cultural al Roșiei Montane care îl recomandă ca un sit potențial pentru Lista Patrimoniului Universal: vestigii ale celui mai complex și extins sistem de exploatare minieră auriferă antică cunoscut până la ora actuală pe întinsul întregului Imperiu roman; peisajul minier unic moștenit din epocile romană, medievală, modernă și contemporană (până la jumătatea sec. XX); târgul minier, reflex al epocii preindustriale și, nu în ultimul rând, singularitatea anticului Alburnus Maior în cultura universală, dobândită grație vestitelor tăblițe cerate romane descoperite aici în secolul al XVIII-lea.

¹ **Pro Patrimonio** este o organizație non-guvernamentală a cărei misiune este salvarea, protejarea, conservarea și punerea în valoare a patrimoniului istoric în pericol al României, precum și contribuția la reconstrucția țării. În 2004, ca urmare a primei vizite a d-lui. Șerban Cantacuzino, fondatorul organizației, la Roșia Montană, Pro Patrimonio a organizat un seminar dedicat valorilor patrimoniului cultural al acestui sit la Royal Geographical Society, la Londra. De atunci Pro Patrimonio s-a alăturat campaniei 'Salvați Roșia Montană!' prin proiecte de susținere, organizând vizite și găzduind evenimente.

² **ICOMOS**, Consiliul Internațional al Monumentelor și Siturilor, este o organizație profesională care numără în momentul de față mai mult de 9500 membri. ICOMOS acționează pentru conservarea și protejarea patrimoniului cultural și natural în întreaga lume. Organizația a adoptat rezoluții privind valorile de patrimoniu ale Roșiei Montane și pericolul la care situl este supus: Rezoluția nr. 4 adoptată de a 16-a Adunare Generală, întrunită la Québec, Canada, în octombrie 2008; Rezoluția nr. 8 a celei de-a 15-a Adunări Generale, întrunită la Xi'an, China, în octombrie 2005; Rezoluția nr. 15 adoptată la conferința de la Pécs, Ungaria, desfășurată între 22 și 27 mai 2004; Rezoluția adoptată la a 14-a Adunare Generală, întrunită la Cascada Victoria, Zimbabwe în octombrie 2003; Rezoluția nr. 20 adoptată de a 13-a Adunare Generală, întrunită la Madrid, Spania, în decembrie 2002; scrisorile deschise semnate de fostul președinte ICOMOS, Michael Petzet, în iunie 2007 și de actualul președinte, Gustavo Araoz, în noiembrie 2008, adresate celor mai înalte autorități ale statului român: președintelui, primului ministru, miniștrilor.

³ **Academia Română** a luat ființă în 1866 și este cel mai înalt for științific independent al țării. Începând din 2003 Academia Română a făcut publice mai multe articole și rapoarte referitoare la Roșia Montană și a remis câteva declarații prin care a solicitat autorităților române să nu aprobe proiectul minier propus la Roșia Montană.

Analiza biodiversității și a habitatelor naturale prezentată de botanistul Andrew Jones (Marea Britanie) a ilustrat numeroase specii de plante rare, puse sub cele mai înalte forme de protecție prin mecanismele naționale și europene, precum și biodiversitatea excepțională a zonei, cu habitate constituite în perioada daco-romană și menținute doar datorită practicilor agriculturii tradiționale. În același timp, autorul a atras atenția asupra ireversibilității oricărei acțiuni distructive.

În fața acestei palete de valori și a amenințării reprezentate de intenționata reluare a mineritului în carieră deschisă, dl. Zsolt Visy, reprezentantul delegat al ICOMOS la conferință, a vorbit despre numeroasele luări de poziție ale acestei organizații în sprijinul salvării Roșiei Montane și a reiterat apelurile de salvare și punere sub o protecție eficientă prin mecanismele naționale și internaționale. Pe lângă aceasta, Dl. Visy a făcut o binevenită demonstrație cu privire la justetea și necesitatea demersului de clasare a sitului Roșia Montană în Lista Patrimoniului Mondial. Argumentele d-sale s-au bazat pe confruntarea valorilor culturale ale acestui sit cu criteriile UNESCO de clasare în Lista Patrimoniului Mondial, o confruntare în urma căreia calitățile excepționale ale sitului Roșia Montană au ieșit cu vigoare în evidență.

Tragedia locuitorilor Roșiei Montane, abandonați de autoritățile publice, locale și naționale, în fața unor presiuni enorme (financiare și propagandistice) și împiedicați de reglementările de urbanism aflate în vigoare să își asigure propria existență, reduși în consecință la sărăcire forțată și confrunțați cu lipsa șanselor de dezvoltare, a fost subliniată cu fermitate de vorbitori. În opoziție cu această situație dramatică, economista Françoise Heidebroek (Belgia) și Maria Berza, fost vicepreședinte al Pro Patrimonio, au arătat potențialul economic al dezvoltării localității și al întregii zone. S-a arătat că patrimoniul natural și cultural constituie resursa cea mai importantă pentru *dezvoltarea durabilă* a zonei, înțelesă în termenii stabiliți la conferința ONU de la Rio de Janeiro din 1992. Față de ideile promovate de ONU accepțiunea exclusiv mercantilă asupra dezvoltării durabile reflectată în intervențiile reprezentanților RMGC este total divergentă.

Incompatibilitatea activităților caracteristice mineritului contemporan în carieră deschisă și cu durata limitată cu conceptul de *dezvoltare durabilă* a fost subliniată de Președintele Academiei Române, prof. Ionel Haiduc, precum și de geochimistul și hidrochimistul Robert Moran (SUA), autorul raportului „Review of the Roșia Montană Environmental Impact Assessment Report with a focus on water and water quality-related issues”. Dr. Robert Moran a atras atenția asupra unor mistificări răspândite de compania minieră în documentațiile trimise autorităților spre avizare. Dr. Moran a afirmat că un aviz favorabil acordat studiului de impact asupra mediului al proiectului minier ar fi inacceptabil, în condițiile în care studiul înaintat de RMGC autorităților române cuprinde, în ciuda dezvăluirilor și avertizărilor repetate, paragrafe și concluzii modificate fără știința și acordul autorilor respectivi. Inacceptabilă este și avizarea favorabilă a unui proiect minier care nu prezintă în mod transparent publicului detaliile financiare, cum sunt: detalii ale asigurării de mediu și cum este aceasta calculată; care este ipoteza de calcul; care sunt redevențele, taxele și cum sunt ele distribuite; cine va supraveghea constituirea corectă a asigurării și în ce condiții va fi accesată. A fost, astfel, pus în evidență modul deformat în care înțelege compania minieră problema răspunderii și a beneficiilor promise României.

În timpul intervențiilor a mai fost subliniat că este, de asemenea, inacceptabil ca un astfel de proiect să fie avizat fără o evaluare și prezentare transparentă a riscurilor și

costurilor sociale și a impactului asupra populației, specifice tuturor exploatărilor miniere din lume, precum și zonelor mono-industriale. Iar aceasta se întâmplă în condițiile în care statul român cunoaște direct și de dată recentă care este amploarea unor asemenea costuri, generate de reconversiile profesionale, bolile profesionale, somatice și psihice (care produc un număr ridicat de asistați social), tendințele accentuate de părăsire a zonelor afectate (depopularea), delincvența și criminalitatea peste medie, blocarea și/sau descurajarea dezvoltării altor tipuri de afaceri pe perioada proiectului, precum și facilitățile fiscale acordate operatorilor economici după închiderea exploatărilor - implicit neîncasarea de taxe și impozite pe perioade îndelungate de timp - necesare pentru a relansa și dezvolta o zonă distrusă de proiectele mono-industriale).

Prezentările reprezentanților companiei miniere care intenționează să implementeze proiectul minier în carieră deschisă nu au reușit să ofere argumente credibile în privința posibilităților de dezvoltare durabilă a teritoriului. Motivațiile economice și tehnice cu care au susținut proiectul minier nu au avansat cu nimic în elaborarea unei protecții reale a mediului istoric și natural și cu atât mai puțin a comunității.

Soluțiile propuse în proiectul de exploatare miniera sunt inacceptabile. Replici (machete la scară reală) fără nici o valoare istorică sunt promovate ca soluții compensatorii pentru distrugerea unui patrimoniu cultural de valoare universală; un peisaj monstruos este destinat să înconjoare cele câteva din sit care se presupune că ar supraviețui după ce o foarte însemnată parte a patrimoniului ar fi șters de pe fața pământului. Ideea avansată de companie, a unei dezvoltări durabile ulterioare, bazată pe valorificarea peisajului compus din uriașe halde toxice de steril și lacuri contaminate cu cianuri, este lipsită de credibilitate.

Trebuie adus la cunoștința publicului că majoritatea obiectivelor miniere propuse sunt amplasate peste monumente și situri protejate de legile române, așadar sunt ilegale. Însăși legea care reglementează activitatea minieră interzice amplasarea obiectivelor miniere acolo unde există monumente istorice sau situri arheologice (L. 85-2003, art. nr. 11, alin. 1). Un exemplu concludent a fost invocat de arheologul Horia Ciugudean: galeriile romane din masivul Orlea, monument istoric protejat de lege, ar urma să fie distruse în totalitate dacă una dintre cele patru cariere propuse în proiect ar fi realizată. În fața unei asemenea probleme fundamentale, reprezentanții companiei miniere nu au fost în măsură să ofere un răspuns coerent.

Ideile susținute de reprezentanții companiei și în special de consultantul angajat de aceasta, arhitectul britanic Dennis Rodwell, cu privire la patrimoniul cultural, au fost ferm combătute de specialiștii în domeniul patrimoniului cultural prezenți la reuniune. A fost sancționată fără echivoc natura speculativă și lipsită de argumente științifice a punctelor de vedere referitoare la valorile de patrimoniu de la Roșia Montană susținute de Dennis Rodwell și nu în ultimul rând prezentarea deformată a poziției ICOMOS în această problemă.

Pro Patrimonio, ICOMOS și Academia Română, în virtutea valorii excepționale și incontestabile a patrimoniului cultural și natural al Roșiei Montane, fiind în total dezacord cu proiectul de exploatare miniera, solicită încă o dată autorităților Statului Român cu competente în protecția patrimoniului național, european și universal al Roșiei Montane, în speță Ministerului Culturii și Patrimoniului Național:

1. Să protejeze situl în acord cu legislația specifică națională. Legea nu funcționează în cazul Roșia Montană. Dacă legile ar fi fost aplicate, proiectul minier în carieră deschisă ar fi fost demult uitat, iar Roșia Montană ar fi beneficiat datorită calităților sale de protejare și valorificare corespunzătoare.
2. Să asigure întărirea protecției legale a sitului Roșia Montană prin promovarea sa în Lista Patrimoniului Mondial. În acest scop este necesar ca Ministerul Culturii și Patrimoniului Național să depună de urgență la Centrul Patrimoniului Mondial UNESCO nominalizarea Roșiei Montane pe Lista Indicativă a României în vederea includerii în Lista Patrimoniului Mondial.
3. Să declanșeze un program de salvare și valorificare a patrimoniului Roșiei Montane. Cu cât este amânată mai mult implementarea unui astfel de program, cu atât va fi mai prejudiciat acest patrimoniu, reducându-se șansele comunității de la Roșia Montană, deja grav afectată, să își revină. Acțiuni urgente și ambițioase sunt imperative dacă dorim ca Roșia Montană să continue să existe, ca localitate și ca loc al culturii.
4. Redefinirea politicilor locale și regionale - în prezent deturnate în interesul exclusiv economic - și reasezarea lor în acord cu principiile dezvoltării durabile, pornind de la o viziune orientată spre viitor, bazată pe resursele naturale și culturale excepționale ale sitului Roșia Montană.

Roșia Montană are un imens potențial istoric, natural, cultural și, nu în ultimul rând, uman, pentru a deveni un model de dezvoltare durabilă pentru România. De asemenea, oprirea distrugerilor și dezvoltarea durabilă a Roșiei Montane se bucură de o susținere fără precedent în România din partea societății civile (Academia Română, ICOMOS, Casa Regală a României, organizații și instituții profesionale de prestigiu, sute de cadre universitare și cercetători de talie națională și internațională din cele mai diverse domenii, personalități publice, reprezentanții cultelor religioase, precum și liste și petiții cu mii și zeci de mii de susținători). Toate aceste părți interesate pot să își asume responsabilitatea salvării adevăratelor valori ale Roșiei Montane.

Pentru valorificarea acestui uriaș potențial este necesară însă implicarea responsabilă a autorităților Statului Român (atât locale, cât și naționale) în respectarea și

aplicarea legii în mod proactiv pentru stoparea acțiunilor de distrugere care au început deja, precum și în programele de salvare și valorificare a patrimoniului de la Roșia Montană.

Organizațiile semnatare, alăturându-se tuturor celor care cred în șansele reale ale Roșiei Montane, asigură autoritățile statului român de sprijinul lor în atingerea acestui scop.

Semnat,

PRO PATRIMONIO

Arh. Serban Cantacuzino, Presedinte

serbancanta@yahoo.co.uk

tel. +44 208748 0415

Arh. Serban Sturdza, Vice-Presedinte

propatrimonio.romania@gmail.com

tel. 0728 872 130

ICOMOS

Conf. Arh. Sergiu Nistor, Presedinte

sergiu_nistor2@yahoo.com

tel. 0722 520 051

ACADEMIA ROMANA

Prof. Ionel Haiduc, Presedinte

ihaiduc@acad.ro

tel. 021 212 86 40

București, 30 Decembrie 2010